

Ungvárszky Pál

Munka vagy tanulás?

esettanulmány

2020

Munka vagy tanulás

Jelen esettanulmány alanya, egy érettségi és pályaválasztás előtt álló 18 éves fiatalember, aki a tanácskérő ügyfelem.

Probléma leírása

A tanácsadási folyamat az édesanyja kezdeményezésére indult el, ő volt az, aki - egy régebbi sikeres lezárt tanácsadásról tudomást szerezve – kérte segítségemet. Az édesanya elmondta, hogy fia Rihárd (fiktív név) 2021-ben érettségizik, jelenleg nem érzi úgy, hogy tovább kellene tanulnia, a munkavállalás gondolatával kacérkodik. Az édesanyját ez a helyzet nagyon elbizonytalanítja. A bizonytalan helyzetnek lehangsúlyosabb összetevője, hogy Rihárd árvaellátásban részesül mindaddig amíg nappali tagozaton folytatja a tanulmányait. Munkaviszony létesítése esetén az ellátás megszűnik. Az édesanya biztosra veszi, hogy fia munkavállalási tervei megalapozatlanok, és csak vágyként fogalmazódtak meg, és bizonyos idő eltelte után, úgyszólván a továbbtanulás a diploma szerzés lenne a fia „útja”.

Cél

Az édesanya szeretné elérni, hogy a fia a legfelelősegteljesebben döntsön, a saját akaratát nem szeretné rá erőszakolni.

Az édesanyjával és a fiatalemberrel annyiban maradtunk, hogy elkezdjük a tanácsadási folyamatot, a fiatalember ebben együttműködik, vállalta – a tervezett és szükség szerinti – párállalmas tanácsadási folyamatot.

A fiatal elmondta, hogy az ő munkavállalási szándéka nem köbevésett, de a tanuláshoz nincs sok kedve, tudja, hogy a tanulás „kifizetődő”, de most soknak „érzi”.

A tanácsadási folyamatot 2020 október 18.-án kezdtük el, az első találkozás személyesen történt, a további tanácsadási alkalmak online történtek illetve történnek.

Megállapodás

A fiatalal megbeszéltem, hogy a tanácsadás során a munkavilágával kapcsolatos ismereteit, és a tanuláshoz, mint tevékenységhez való viszonyulását vizsgáljuk meg. Továbbá új információk „behozatala” révén készül fel a majdani döntése meghozatalára.

A tanácskérővel végzett közös munka módszere a segítőbeszélgetés (interjú) online videókapcsolaton keresztül (az első alkalom személyes), továbbá a tanácsadást segítő kérdőívek. (Önértékelő, tanulási attitűd, munkaértékpreferencia)

A tanácskérő

Rihárd 18 éves, édesapját korán elvesztette, édesanyjával ketten élnek egy rendezett Budapesti lakásban. Rihárd egy informatikai középiskola végzős hallgatója, jövőre érettségizik. A tanulással nincs problémája, azonkívvül, hogy nem szeret tanulni, a tanulmányi eredményei jónak mondhatók. Általános iskolában jeles tanuló volt, a középiskolában 3,5 - 4 eredményeket

„hoz” különösebb tanulási munkabefektetés nélkül. Az otthoni tanulásra 30-40 percet fordít. Saját megfogalmazása szerint jó tanuló lenne, ha akarná, de különösebben nem akarja. Kedvenc tantárgyai a matematika, informatika, történelem, testnevelés, ezekből mindig jó jegyei vannak. Ha érdekes a tanulni való, vagy a feladat, akkor azt szívesen végzi. Rihárd elmondása szerint a tanárai többet várnak el tőle, mondván többre képes. Az iskolán kívüli, illetve tanuláson kívüli időtöltése; sport, játék (számítógépes), zene, lógás a barátokkal, valamint a barátnőjével is sok időt tölt, együtt sétáltatják és trenírozzák a kutyáját. Rihárd szűkebb baráti köre 10 főre tehető, ez a társaság jelentős mértékben véleményformáló a számára, a tágabb „haveri” kör nincs ilyen hatással rá. Rihárd életében 4-5 felnőtt van, akinek ad a véleményére és tanácsait megfontolja, e felnőttek közül kettő a jelenlegi tanára.

Egyéni munka

Rihárdal több alkalommal beszélgettünk, ezek a beszélgetések a munkaerőpiaci realitásokról és a képzettség, szakmai tudás előnyeiről, szükségességéről szóltak, szólnak. A jövőkép felvázolása is része volt a közös munkának. Ez év karácsonyáig 4 online beszélgetést folytatunk le, átlag 40 percen keresztül. Az online tanácsadás mellett felmértük a munkaértékpreferenciákat, az önismeretet és a tanulási attitűdöt is. A jövőkép (10 év múlva) alkotás során Rihárd az alábbiakat fogalmazta meg; „biztos, jó munkám lesz, erős – stabil anyagi helyzetben leszek, családot alapítok”. A munkájának ismertetésénél informatikai feladatokat jelölt meg, mint programozás, hálózat üzemeltetés, és rendszergazda.

Az informatikai pálya, mint olyan az ismeretek folyamatos frissítését, bővítését igényli, ez állandó tanulást jelent. Rihárdot szembesítettem ezzel a ténnyel, ezt ő megértette és elfogadja, mivel az informatika az érdeklődésének a középpontjában áll. De a tanulmányainak intézményi keretek közt történő folytatásában nem biztos, úgy gondolta, hogy szakdiploma nélkül is megfelelő munkát tud végezni, el tud indulni az életbe.

Az egyéni munka elérendő célja e vélemény indirekt módon történő megváltoztatása.

Kérdőív eredmények

Tanulási Attitűd

Tanulását, a tanulás iránti elköteleződését egyáltalán nem motiválja a család jutalmazó, elismerő hozzáállása. (jutalom a családban; -10). A jó jegyek lehetősége sem motiválja a tanulásban, nem azért tanul, hogy jó jegyei legyenek (jó jegyek az iskolában; -6). Közömbös a tanár elismerése, akárcsak az az osztálytársaié is, nem törődik azzal, ha rosszabbul felel, és nem tanul többet, hogy jobb eredményt érjen el. (Megfelelő pozíció elfoglalása az osztályban; -3) Ha olyan feladatot végez, amely érdekli őt akkor abban el tud mélyülni, azonban a tanulásban, mint tevékenységben már nem olyan kitartó (Elmélyülés kitartó munka; -1). Tanulását nem motiválja a továbbtanulás igénye, és ezért nem fektet több energiát a tanulásba, a továbbtanulás, mint olyan nem generál nagyobb tanulási teljesítményt az esetében, ugyanakkor elismeri, hogy a tanulás biztosítja a munkaerőpiaci érvényesülést (továbbtanulás érvényesülés a munkában; 2). Az érdeklődésének megfelelő ismereteket szívesen megtanulja, az ezzel kapcsolatos ismereteknek külön utána néz. (érdeklődés kutatás 3),

A fenti eredményekből az következtethető ki, hogy a formális tanulást elutasítja, az érdeklődésének megfelelő ismeretek elsajátítását informális úton elfogadja és igényli is.

Önértékelés (Coopersmith)

Az önértékelő skálák a következő eredmények :

S skála. A közvetlenül a „self”-re vonatkozó kérdések válaszainak összesített értékét mutatja. Ezek kimondottan az önértékelésre vonatkoznak: mennyire magabiztos, mennyire elégedett magával. A 26 tétel, 52 maximális pontszámából **40** pontot ért el.

I skála. Ez az iskolára vonatkozó alskála. Ez a skála azt mutatja meg, hogy mennyire elégedett saját iskolai eredményességével, mennyire bízik értelmi téren saját sikerességében. (8 tétel, 16 pont) **12** pont

O skála. Az otthoni hatások önértékeléssel kapcsolatos részét méri: mennyi bizalommal és megértéssel követel a családi környezete. (8 tétel, 16 pont) **16** pont

T skála. Az egykorú társakkal való viszonyban kifejeződő önértékelést mutatja. (8 tétel, 16 pont) **14** pont

L skála. A szociális konformizmus skálája. (8 tétel)

Önérték-index: 82 pont a max 100-ból

Munkaérték preferenciák

Szellemi ösztönzés	16	Munkateljesítmény	14
Önérvényesítés	15	Anyagi ellenszolgáltatás	19
Altruizmus	10	Kreativitás	11
Társas kapcsolatok	21	Presztízs	17
Irányítás - vezetés	17	Változatosság	13
Esztétikum	11	Függetlenség	13
Felügyeleti viszonyok	19	Munkavállalás biztonsága	17
Fizikai tevékenység	12	Személyközpontúság	10
Fizikai környezet	12	Önmegvalósítás	15
Komfortos munkamód	18	Egyszerű feladatok	12

Maximális pontérték 25 minimális 0

Preferencia sorrend

Preferált munkaértékek: (21-25) A munkavállalásával kapcsolatos döntéseinket alapjaiban meghatározó értékek. Ha ezek többsége nem teljesül egy adott munkaközegben ott a munkavállaló nem érzi jól magát, váltani fog. Más munkát keres.

Társas kapcsolatok: 21 pont a maximális 25-ből

Olyan munkakörnyezet, amely a kedvelt munkatársakkal való kapcsolat megteremtését biztosítja. Például az adminisztrátorok, szalagmunkások, fontosabbnak tartják a társas kapcsolatokat, mint a vezető beosztásúak. Az ilyen emberek általában nem szeretnek egyedül dolgozni. A csoportos munkavégzés nem feltétlenül jelenti a csapatmunkát! Mivel bizonyos esetekben a csoportokon belül (operátori feladatok) az egyéni teljesítés is számít, nem csak a csapaté, de csoportban jobban érzik magukat, ha lehet valakihez szólni, van kivel barátkozni.

Elfogadott munkaértékek: (16 – 20) melyek a munkavállalása során másodlagosak azaz kevésbé esnek latba, de általában befolyásolják a döntést. A magyar munkavállalók körében az anyagiak, mint érték többnyire ebbe a kategóriába esik.

Felügyeleti viszonyok: 19 pont a maximális 25-ből

Az igazságos ellenőrzés alatt elvégzendő munkához kapcsolódó értékdimenzió. Az emberek szeretik tudni, hogyan és milyen alapon ítélik meg őket; a felügyeleti viszonyok a főnökkel való összeférhetőség fontosságát fejezik ki. Akiknél ez a pontszám magas elvárják, hogy folyamatos visszajelzést kapjanak a munkájukról, jól csinálják-e amit tesznek. Ez biztonságérzetet jelent a számukra. Az ilyen személyek igénylik a jó irányítást, könnyen elfogadják az utasításokat, ritkán kérdőjelezik meg a jó főnök szavait, szakértelmét.

Az anyagi ellenszolgáltatás: 19 pont a maximális 25-ből

Az anyagi ellenszolgáltatás, mint érték vagy cél, azzal a munkával kapcsolatos, amely jól fizet és lehetőséget ad az egyén számára fontos dolgok, tárgyak birtoklása és megszerzésére. Ezt az értéktípust anyagi értéknek is szokták nevezni.

Konformista munkamód 18 pont a maximális 25-ből

Amikor az ember szeret teljesítmény kényszer nélküli munkát végezni, nincs gyakori stressz helyzet. Nyugodtan dolgozhat a saját munkatempójában, nem várható, hogy ebből kikölkentik váratlan helyzetek. Munkavégzés közben jut ideje a zavartalan étkezésre, cigaretta szünetre. A saját munkáját ellenőrizheti mielőtt kiadná a kezéből, nem kell kapkodnia. Valamit a munkaidő végeztével marad még energiája a munkán kívüli tevékenységekre, mint hobby, vagy szórakozás.

A munkavállalás biztonsága (munkahelybiztonsága): 17 pont a maximális 25-ből

Olyan munkát, munkahelyet tartunk fontosnak, amelynek a révén mindig biztosított a megélhetésünk. Kevésbé fontos, amit csinálunk, fontosabb, hogy nem fenyeget a munkahely elvesztésének lehetősége. (nyugdíjas állás, kenyér mindig kell a péknek ezért mindig lesz ....)

Irányítás (vezetés): 17 pont a maximális 25-ből

Azzal a munkával kapcsolatos, amely lehetővé teszi a mások által végzett vagy végzendő munka megtervezését, megteremtését, megszervezését. Ennek kapcsán magas értékekkel bíró személyek hosszabb távon igénylik a vezetői szerepet. Bizonyos közegben nem feltétlenül társul mellé nagy arányú ambíció, vannak akiknek elegendő, ha a közvetlen munkatársaikat irányíthatják (brigád és csoportvezetők), de a nagyobb szakmai kihívást jelentő, és nagyobb felelősséggel járó vezetői szereptől mereven elzárkóznak.

Közömbös munkaértékek: (10 – 15) az ide sorolt értékek kevésbé meghatározóak, a munkavállalás során, a döntéseink kapcsán általában nem mérlegelünk velük. Vagyis, ha teljesül az is jó, ha nem az is megfelel a számunkra.

Személyközpontúság : 10 pont

Azt a munkát tarja fontosnak, ahol a munkavégzés során inkább emberekkel kell foglalkozni, ez nem egészen az altruista kategória, itt nem feltétlenül segít, hanem „képes” foglalkozni az emberrel, tud bánni az emberrel... inkább az emberrel való foglalkozást preferálja, mint a fizikai munkát. (tanár, ügyfélszolgálatos - recepciós, eladó, postás, bróker, stb.) A társas kapcsolatoktól abban különbözik, hogy nem a munkatársak személyéről van szó, hanem a munkatárgya maga az ember.

Esztétikum: 11 pont

Esztétikum mint érték abban a munkában rejlik, amely lehetővé teszi a szép dolgok, tárgyak elkészítését, megjavítását vagy hozzásegít a világ szebbé tételéhez. Egyrészt ennek kapcsán beszélhetünk kifinomult szépérzékről, amely tárgyakban, a tárgyak kezelésében megválasztásában, illetve az ilyen tárgyak elkészítésében nyilvánul meg. (pl. szőnyegszövő, divattanácsadó, lakberendező, szobrász, grafikus, keramikus, restaurátor, stb.) Továbbá beszélhetünk eszmei-szellemi esztétikumokról is melyek alapvetően a viselkedésben, az életstílusban, az egyén kultúrájában nyilvánulnak meg. Ezek az értékek, ha magasak, akkor minden bizonnyal befolyásolják pálya,- és munkaválasztásunkat.

Kreativitás: 11 pont

Mint érték olyan munkához kapcsolódik, amely lehetőséget nyújt új dolgok bevezetésére, új termékek megtervezésére, vagy új elméletek kidolgozására. A kreativitás, mint érték művészi és tudományos érdeklődéssel is összekapcsolható. (kirakatrendező, feltaláló, fejlesztő, ruhatervező)

Egyszerű feladatok: 12 pont

Ezek az emberek szeretnek egyenletes munkatempóban dolgozni, kedvelik a rutinszerűen végrehajtható és egyszerű munkafeladatokat. Szívesen veszik az előírt munkatevékenységeket, munkaprotokollokat, szívesebben végeznek el egy részfeladatot, általában nem kedvelik a teljes egész nagyodafigyelést és gondolkodást igénylő feladatokat.

Fizikai tevékenység: 12 pont

Azt a munkát tartja fontosnak ahol a munkavégzés során alapvetően fizikai tevékenységet kell végeznie. A kétkezi munkát részesíti előnyben a szellemi tevékenységgel szemben. A fizikai tevékenységet kedvelők nem nagyon szeretik a váratlan probléma helyzeteket, amelyek

megoldásán sokat kell gondolkodni. A nem várt feladatokat is inkább rutinból szeretik megoldani.

A preferált munkaértékek száma igen alacsony (társas kapcsolatok 21 pont), míg elutasított munkaértékek nem is szerepelnek a preferenciák körében, ezért az elfogadottak meghatározásait ismertetem. A preferenciák ellenpólusán pedig közömbös preferenciákat az elutasítottak helyett. A munkaérték preferenciák differenciálatlanságának oka minden bizonnyal az, hogy a munkavilágáról kevés információval rendelkeznek.

Továbbtanulás szempontjából fontos összefüggések keresése; az anyagi ellenszolgáltatás, a munkavállalás biztonsága, és az irányítás- vezetés munkaértékek feltételezik a felsőfokú tanulmányok szükségességét. Tekintettel arra, hogy ezen munkaértékek a mai munkapiaci realitásokban felsőfokú szakmai végzettség révén biztosíthatóak.

Összegzés

Rihárd a serdülő kori krízisen látszólag rövidebb idő alatt esett át, nagyobb érzelmi impulzivitással az édesapja elvesztése okán. Rihárd a külvilág felé azt mutatja, hogy már feldolgozta az őt ért veszteséget, és nincs krízisben. Viselkedésére jellemzőek azok pszichoszociális jegyek, melyek azt mutatják, hogy felnőtt; autonómia, nemi identitás, intimitás, jövőorientáltság, helyén kezelt érzelmi kötelékek a szűkebb és tágabb környezetével.

A közös munka során az volt a fő momentum, hogy indirekt módon jussunk el oda, hogy Rihárd megváltoztassa az eredeti véleményét, és a tanulás, mint formális keretek közt végzett tevékenység elfogadottá váljon a számára.

A továbbtanulás irányában ható erők, tényezők;

- Szülői igény
- Rihárd saját, belső csekély bizonytalansága a munkavilágával kapcsolatban
- Közös munkánk során, számára új információk feltárása, ezen keresztül a szemléletének formálása

A fentiekből kiindulva segítőbeszélgetések tartalmi összetétele a munka,- és pályainformációkból építkezett, körbejárva, hogy a magasabb szintű szakképzettség magasabb szakmai és társadalmi presztízzsel jár- járhat.

Az eset probléma alapja és a segítőbeszélgetések dinamikája, tartalma és érzelmi töltése nem igényli a társszakmák (segítői kompetenciák) bevonását a továbbtanulási bizonytalanság tekintetében. A jelenlegi irányultság megtartásával a tanácskérő képessé válik egy jó döntés meghozatalára, amely egy jelentkezés lesz majd valamely felsőoktatási intézmény informatikai szakára.

Az egyéni munka még jelenleg is tart, Rihárral megállapodtunk abban, hogy két hetente konzultálunk, illetve szükség esetén bármikor kereshet.

Epilógus (2021)

Rihárd a továbbtanulás mellett döntött, felvételizett az Óbudai Egyetem Informatikai Karára, jelenleg az érettségire készül, jóval több energiát mozgósítva a tanulás érdekében, mint korábban.